

HÅLLBAR STADSUTVECKLING – VAD ÄR DET?

2012-06-26

Av: Kungliga Tekniska Högskolan, KTH

Begreppet 'hållbar utveckling' har fått rollen av en fixstjärna för samhällsbyggande och stadsplanering. Det är bra! En framskrivning av de utvecklingstendenser vi ser idag visar med all tydlighet att vi måste göra nya vägval. Men vårt sätt att behandla begreppet hållbarhet är samtidigt problematiskt. Hållbarhetens tre dimensioner (ekologisk, ekonomisk och social) har visat sig svåra att hantera såväl var för sig som sammantagna. Resultatet blir därför ofta att hållbarhetsbegreppet missbrukas och blir mer retorik än praktisk vägledning för att möta framtiden.

Hållbarhet har blivit ett modeord och ett slags egen kvalitetsangivelse som snudd på slentrianmässigt adderas till planer, policies eller produktbeskrivningar. En sökning på Google ger 527.000 träffar på 'hållbar utveckling' och om vi begränsar intresset till 'hållbar stadsutveckling' har vi fortfarande 28.000 träffar. En slumpmässig granskning av några av dessa träffar vittnar om en stor fantasirikedom när det gäller att kombinera begreppet med olika typer av verksamheter; hållbara transportsystem, hållbar tillväxt, hållbart byggande, hållbara städer, hållbara energilösningar, hållbar handel etc. En närmare granskning av de utvalda träffarna bidrar dock inte nämnvärt till klarhet om vad 'hållbarheten' består i. Snarare utmärks flertalet av de utvalda dokumenten av att de saknar tydliga och begripliga beskrivningar av vad som läggs in i begreppet hållbarhet. Många av dokumenten tar utgångspunkt i ett Venndiagram med de tre hållbarhetsdimensionerna inritade som delvis överlappande ytor. Hållbarhet anses uppnås i de ytor där alla de tre dimensionerna överlappar. I inget av dokumenten analyseras och diskuteras hur frågor som inte är överlappande ska hanteras, det vill säga. frågor där de tre dimensionerna inte kan förenas, utan där en dimension av hållbarhet kommer i konflikt med en annan. Med undantag för ett eller annat normativt ställningstagande av typen "pengar och ekonomi är en förutsättning för att uppfylla mål för de andra dimensionerna" eller "miljön är en överlevnadsfråga och därför överordnad" är dokumenten överlag befriade från problematiseringar och analyser av konflikter. En tydlig definition av hållbarhet lyser genomgående med sin frånvaro. Min tro är att dessa brister på konkretisering och tydlighet inte är orsakade av ovilja eller ointresse. Snarare beror de på metodologisk oförmåga och bristande verktyg för att för att analysera hur de olika dimensioner av hållbarhet ska förstås i sig själva och inte minst av hur de ska förenas.

Jag tror att vi har mycket att vinna på att kasta gamla föreställningar och mentala låsningar över bord – vi måste inse att hållbarheten är konfliktfylld. Ambitionen att bygga den hållbara staden hämmas till exempel idag av en sörgårdspräglad föreställning att hållbarheten infiner sig med automatik om vi bara kan hitta den yta där de tre hållbarhetsdimensionerna överlappar varandra. Den naiva föreställningen att hållbart byggande är en fråga om att tekniskt vaska fram den optimala lösningen måste vi snarast lämna bakom oss. Visst finns det frågor där sociala, ekonomiska och ekologiska hållbarhetsaspekter sammanfaller. Exempelvis kan ett noll-energihus tillgodose ekologiska mål, samtidigt som materialval och byggteknik kan vara ekonomiskt fördelaktiga och det färdiga huset möter den boendes sociala behov av en god bostad. Men exempel på situationer där de tre dimensionerna kan utvecklas i samspel utan konflikt är relativt få. I den praktiska verkligheten finns snarare regelmässigt konflikter som innebär att vad som är önskvärt ur en hållbarhetsdimension är ohållbart ur andra dimensioner. Exempelvis är Förbifart Stockholm ett medel ett projekt för att främja ekonomisk utveckling. Den skulle också bidra till sociala vinster genom en bättre integration av länets södra delar med de mer välbeställda delarna i norr. Men den skulle också få negativa miljöeffekter. Lika problematiskt är det med de kenyanska sockerärtorna. En kenyans ekologiska fotavtryck är en 50-del av en genomsnittssvenskens. Tusentals

kenyanska småodlare har sin försörjning helt baserad i kooperativa odlingar av sockerärtor. Marknaden finns i Europa dit ärtorna flygs. Tydligare kan väl knappast konflikten mellan den ekologiska, ekonomiska och sociala dimensionen beskrivas. Slutsatsen blir att i de fall vi inte kan förena de tre hållbarhetsdimensionerna blir vi skyldiga en förklaring av på vilka grunder vi väljer att prioritera en hållbarhetsdimension på bekostnad av en annan

Foto: Emma Fredriksson, Arkitekturmuseet